

Marginalistická revoluce

■ Nové ekonomické paradigma

- Marginalisté zaměřili pozornost na **stranu poptávky**. (Politická ekonomie: nabídková ekonomie)
- Marginalisté se zajímali o **alokaci omezených zdrojů** (Politická ekonomie: ekonomický růst)
- Ústřední postavou je **spotřebitel** (Politická ekonomie: je kapitalista jako tvůrce mzdového fondu)
- Marginalistická revoluce znamenala **revoluci v metodologii**: používání mezních veličin.
- Umožnila analyzovat alokaci ekonomických zdrojů.
- Otevřela cestu pro **matematizaci ekonomie**.
- Z marginalistické revoluce vzešly tři významné školy ekonomického myšlení: **rakouská škola, lausannská a cambridgeská škola**.

Rok **1871** je považován za rozhodující milník ve vývoji ekonomie 19. století, současně je spojován s nástupem **moderní mikroekonomie**, což zásadním způsobem ovlivnilo vývoj předmětu i metody zkoumání moderní ekonomie. S uvedeným rokem bývá často spojováno **zahájení marginalistické revoluce** v ekonomii. Je spojováno především s prvními dvěma představiteli teorie mezní užitečnosti **Carlem Mengerem** v Rakousku a **Williamem Jevonsem** v Anglii. Oba vydali v roce 1871 své stěžejní práce, ve kterých nezávisle na sobě formulovali teorii mezní užitečnosti a současně se pokusili pomocí této teoretické konstrukce vybudovat základy nové ekonomie, pro kterou se stalo charakteristické: Marginalisté přicházejí se subjektivní teorií hodnoty (teorií mezního užitku). V rámci metodologie začala být používána **marginální analýza**, která vzešla z toho, že pochopili, že rozhodování člověka probíhá u posledního nakupovaného kusu. „**Ekonomie se měla stát čistou vědou**, která má být zbavena morálních úsudků, ideologických názorů, hodnotových soudů a musí se odpoutat od doktrín. Ústřední postavou se oproti kapitalistovi u klasiků stává **spotřebitel** jakožto tvůrce hodnoty, svými subjektivními úsudky.

Prosazuje se metodologický **individualismus** místo **kolektivismu**, který je typický pro sociologii nebo politologii. Základní otázkou ekonomů už nebylo národní bohatství a zdroj růstu, ale **optimální alokace vzácných zdrojů** mezi alternativní užití. Ekonomie se ale stává méně praktickou a začíná se vyvíjet jako **laboratorní věda**.

Průkopníky marginalistické revoluce jsou tito autoři a jejich díla:

William Jevons: Teorie politické ekonomie (1871)

Carl Menger: Zásady národohospodářské nauky (1871)

Léon Walras: Základy čisté politické ekonomie (1874)

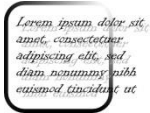
■ Daniel Bernoulli: Petrohradský paradox (Mezní užitečnost bohatství)

Daniel Bernoulli (1700 – 1782)

švýcarský matematik

Pochopil, že užitečnost dodatečného bohatství klesá s rostoucí bohatstvím.

Bernoulli uměl pomocí teorie mezní užitečnosti vysvětlit Petěrbuský paradox.

TEXTY

„Užitečnost plynoucí z malého zvýšení bohatství bude nepřímo úměrná původnímu množství.“

„Bernoulliho originální příspěvek lze bez dalšího aplikovat v teorii hodnoty a konečně tak zaplnit vážnou mezeru, která v subjektivní teorii hodnoty stále existovala (viz Paradox hodnoty). Bohužel angličtí klasikové, kteří ovládli myšlení 19. století, subjektivní hodnotovou teorii neakceptovali.“

■ **Augustin Cournot: První nakreslil křivku poptávky. Definoval mezní příjem. Formuloval pravidlo maximalizace zisku. Cournotův model duopolu.**

Antoine Augustin Cournot (1801 – 1877), francouzský ekonom a filozof
Položil základy užití matematických metod v ekonomii

- první nakreslil křivku poptávky

První nakreslil ve své knize poptávku jako klesající funkci. Vyjadřující klesající množství v závislosti na ceně.

Nezabýval se vztahem užitečnosti a poptávky. Formulace maximalizace zisku.

- definoval mezní příjem jako derivaci celkového příjmu

Analyzoval různé tržní struktury: **duopol, oligopol, bilaterální monopol a konkurenci** ve smyslu dokonalá konkurence. Monopol mohl ovlivnit cenu. Při zkoumání monopolu narazil na funkci mezního příjmu. Ukázal, že monopol maximalizuje zisk (rozdíl mezi celkovým příjmem a celkovými náklady), při takové ceně, při které je první derivace celkového příjmu a celkových nákladů rovná.

První kroky k formulaci teorie firmy

- Cournotův model oligopolu

■ **Jules Dupuit: (Spotřebitelský přebytek)**

francouzský inženýr

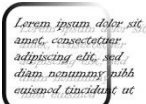
Uvědomil si, že užitek je vyšší než cena. Formuloval to, co později Marshall nazval spotřebitelským přebytkem.

■ **Wilhem Gossen: Teorie mezního užitečnosti**

Hermann Heinrich Gossen (1810 – 1858), německý ekonom

Formuloval ve své knize **Vývoj zákonů lidského chování** (1854) teorii mezní užitečnosti. Chápal hodnotu statku jako subjektivní ocenění statku spotřebitelem. Definoval mezní užitečnost jako užitečnost poslední jednotky statku a ukázal, že právě mezní užitečnost určuje hodnotu statku. V této teorii zformuloval Gossenovy zákony.

V širší známost však bylo dílo uvedeno až v průběhu marginalistické revoluce v 70. letech, díky **Williamu Jevonsovi**.

TEXTY

„Gossen si byl dobře vědom toho, jaký význam má jeho teorie pro vytvoření základů moderní ekonomie. Sám považoval svou knihu za jeden z největších objevů v ekonomii, dokonce ji přirovnával k objevům Koperníka v astronomii. Bylo jeho osobní tragédií, že jeho kniha zůstala téměř úplně bez povšimnutí. Když zjistil, že knihu téměř nikdo nekupuje, zklamaný Gossen stáhl její zbývající výtisky a zničil je.“

„Neúspěch Gossenovy knihy lze ovšem do značné míry připsat jejímu ne příliš čitelnému stylu. A tak musel ekonomický svět ještě počkat, až budou teorie mezní užitečnosti a mezní produktivity znovuobjeveny autory (Williamem Jevonsem, Carlem Mengerem a Léonem Walrasem), kteří měli větší schopnosti oslovit své současníky a větší sílu přesvědčit, že je čas „rozejít se s minulostí (chybné myšlení klasické politické školy v teorii hodnoty a rozdělování).“

■ William Jevons: Rozpracování teorie užitečnosti

William Stanley Jevons (1835 – 1882), anglický ekonom

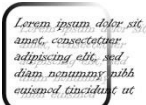
Vznik neoklasické ekonomie v Anglii je neodmyslitelně spjat s jeho osobností, a jeho kniha Teorie politické ekonomie (1871) je mezníkem, se kterým se pojí počátek marginalistické revoluce obecně, zvláště v Anglii.

Odmítal politickou ekonomii Davida Ricarda. Byl přesvědčen, že je plná mylných koncepcí a že postrádá správnou vědeckou metodu.

Pokusil se o vytvoření zcela **nového systému politické ekonomie**, který by byl budován na odlišných základech:

- a) **Hédonismus** je podle Jevonse rozhodující princip motivující jednání lidí v hospodářské oblasti. Člověk je veden snahou maximalizovat slast a minimalizovat strast, to je zásada jeho chování v oblasti hospodářské a je to problém, kterým by se měla ekonomie zabývat.
- b) odvozoval hodnotu od užitečnosti statku = **subjektivní teorie hodnoty**
- c) S používáním **matematiky** spojoval svoji představu o přeměně ekonomie ve skutečnou vědu (musí být vědou nejen logickou, ale také matematickou. To proto, že pojednává o kvantitách). Je nepochybné, že s užitím matematiky spojoval i přibližování jazyka ekonomie způsobu vyjadřování přírodních a technických věd, které v uvedeném období procházely mimořádnou expanzí, což odpovídalo i měnícímu se paradigmatu vědy obecně.

Jevons je některými autory řazen mezi představitele **matematické školy neoklasické ekonomie**, i když její působnost byla spjata s univerzitou v **Lausanne**.

TEXTY

„Matematika – metoda, kterou, jak Jevons věřil, musí politická ekonomie intenzivně využívat, aby byla skutečnou vědou.“

Jevons: „Snažím se chápat ekonomii jako matematiku slastí a strastí (calculus of pleasure and pain)“

Vymezení mezní užitečnosti a subjektivní hodnoty **vyřešil Smithův paradox**. Voda má malou směnnou hodnotu proto, že má nízkou mezní užitečnost, i když její užitečnost je vysoká. Z těchto pozic vystoupil velmi ostře proti teorii hodnoty Ricarda, který odvozoval hodnotu od nákladů.

Prohlášením hodnoty za veličinu plně závislou na užitku, **zbavil náklady významu** pro hodnotu (cenu). **Na druhé straně** si uvědomoval, že **mezní užitečnost**, které přiřkládá určující význam při utváření subjektivní hodnoty, je **závislá na množství**. Právě tato vazba se stala o několik let později předmětem, nesmlouvavé kritiky ze strany zakladatele Cambridgeské ekonomie **Alfreda Marshalla**, který ji prohlásil za jednoznačné přiznání role nákladů pro určení hodnoty.